

Sêr Ffermio y Bannau

Adroddiad ar drafodaeth rhwng Bannau
Brycheiniog a ffermwyr sy'n cefnogi adfer natur
trwy ffermio cynaliadwy.

Mehedin 7fed yn yr Ysgubor ym Mrynich, Aberhonddu

Pwrrpas y Cyfarfod

Pwrrpas y cyfarfod hwn oedd ceisio cyngor gan ffermwyr, fel y grŵp cyfunol mwyaf o reolwyr tir yn y Parc, ar sut i wella cydweithio wrth gyflawni'r cynllun rheoli.

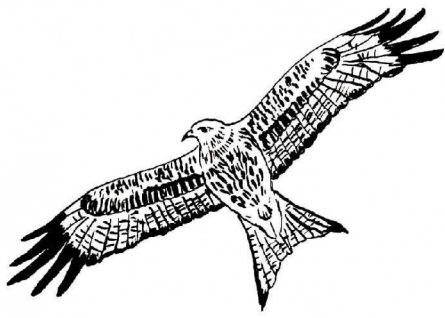
Roedd y cyfarfod yn cynnwys cyflwyniad gan y Prif Weithredwr, Catherine Mealing-Jones ac yna trosolwg o'r Cynllun Rheoli gan Helen Lucocq.

Trefnodd Jonathan Davies y cyfranogwyr yn 4 grŵp i'w trafod, a hwyluswyd gan Helen Roderick, Nicky Davies, Naomi Davies a Toby Small. Roedd y drafodaeth yn ymwneud â 3 chwestiwn:

1. Pa rannau o'r cynllun rheoli sydd o ddiddordeb cyffredin i ffermwyr?
2. Pa gamau gweithredu ar y fferm sy'n cyfrannu at adferiad natur, gan gynnwys ansawdd dŵr gwell?
3. Sut gall y Parc Cenedlaethol gefnogi ffermwyr i gyfrannu at gyflawni'r cynllun rheoli, yn unigol neu ar y cyd?

Sylwadau croeso gan Catherine Mealing-Jones:

Mae'r Cynllun Rheoli, Y Bannau, yn nodi gweledigaeth uchelgeisiol ar gyfer dyfodol y Parc Cenedlaethol na ellir ond ei chyflawni trwy ystod eang o bartneriaethau. Mae ffermwyr yn rheoli 80% o'r Parc ac maent yn hollbwysig i bopeth a amlinellir yn y Cynllun Rheoli. Mae rhai ffermwyr eisoes yn rheoli eu tir mewn ffyrdd sy'n cyfrannu at nodau'r Parc ac mae llawer yn awyddus i wneud mwy. Mae Y Bannau yn alwad i gydweithio ac yn alwad i ysbrydoli gweithredu cymaint ag ydyw yn gynllun statudol. Felly, sut allwn ni weithio gyda'n gilydd i gael y cydweithio hwnnw'n iawn? Sut allwn ni weithio'n gynhyrchol gyda'r gymuned ffermio i gefnogi adferiad byd natur trwy ffermio cynaliadwy?

Crynodeb o'r Argymhellion

Roedd yr holl gyfranogwyr yn cydnabod pwysigrwydd ffermio i gymeriad a dyfodol y Parc.

Dim ond trwy weithio'n agos gyda ffermwyr a'u cefnogi y mae modd cyflawni'r 5 Cenhadaeth—Natur, Dŵr, Hinsawdd, Pobl a Lle. Mae hyn yn cynnwys gwarchod cynefinoedd ar ffermydd a ffermio mewn ffyrdd sy'n cyfrannu at natur a chymeriad y dirwedd.

Nododd sawl cyfranogwr fod y berthynas rhwng y Parc Cenedlaethol a ffermwyr wedi bod yn wael yn hanesyddol a bod angen ailadeiladu ymddiriedaeth. Cynhyrchodd y trafodaethau grŵp adborth sylweddol sydd wedi'i glystyru i'r argymhellion a ganlyn:

1. Gwellu cyfathrebu i gynyddu didwylledd, tryloywder, meithrin ymddiriedaeth.
2. Neilltuo staff ymroddedig i gysylltu â ffermwyr.
3. Symleiddio prosesau cynllunio a lleihau biwrocratiaeth i alluogi arallgyfeirio.
4. Darparu cefnogaeth i amddiffyn y tiroedd comin.
5. Cefnogi camau gweithredu ar gyfer adfer natur, gan gynnwys cadw ac ansawdd dŵr.
6. Darparu cefnogaeth i weithgareddau cydweithredol a grŵp yn y Parc.
7. Cryfhau rôl y Parc fel rhyngwyneb â Llywodraeth Cymru.
8. Gwellu rheolaeth ymwelwyr.
9. Darparu cefnogaeth i brojectau a ariennir.
10. Gwarchod cymeriad tirweddau ffermio trwy helpu i gadw ffermwyr ar y tir.
11. Hwyluso mynediad i'r amgylchedd
12. Taliadau meddyliol a buddsoddiadau.

Adborth manwl gan y grwpiau trafod

Cafodd yr adborth o'r 4 grwp ei aildrefnu i ble mae'n ffitio orau gydag un o 5 nod y Cynllun Rheoli.

Cwestiwn 1: Pa rannau o'r cynllun rheoli sydd o ddiddordeb cyffredin i ffermwyr? Pa nodau neu dargedau sy'n sefyll allan fel blaenoriaethau?

Nodau	Adborth gan Gyfranogwyr
Natur	• Llai o bobl = adferiad byd natur • Cynllun gwrychoedd yn dda iawn • Angen ffermwyr ar lawr gwlad • “Llywlys llysieuol cynhyrchol” – nid y rhai a argymhellir gan Lywodraeth Cymru • Gorfod meddwl am y tir comin a thanbori • Edrych ar stoc bridio a beth mae ffermwyr yn ei wneud yn iawn/Materion hyfywedd ac olyniaeth
Dŵr	• Mae dŵr yn flaenoriaeth • Ffosffadau – cynllunio cymunedol/dyfodol • Rheoli ymylon cyrsiau dŵr – parthau clustogi
Hinsawdd	• Ynni adnewyddadwy • Datrys y dryswch ynghylch niwtraliaeth carbon, beth yw'r dulliau gorau, gwahanol farn/cyngor • Gwrthdaro â niwtraliaeth carbon a chynhyrchiant ◦ Offeryn meintiol ◦ Gwerth carbon anhysbys ◦ Ddim yn gwybod ble rydyn ni ar hyn o bryd ◦ Gorfod edrych ar ardal gyfan ◦ Mae'n dibynnu ar ba fath o fusnes rydych chi'n ei redeg a beth rydych chi ei eisïau ◦ Metrigau sgiw ar hyn o bryd ◦ Angen gwahanu blaenoriaethau
Pobl	• Mae'n rhaid i chi fod yn economaidd hyfyw, felly sut ydym ni'n gwneud arian i'r elfennau yn y cynllun rheoli • Ffermio proffidiol: ni allwch fynd yn wyrdd os ydych yn y coch. • Cymell taliadau'r llywodraeth • Marchnata/brandio • Cynlluniau cymunedol • Beth yw twristiaeth ‘gynaliadwy’ e.e., codennau glampio yn cael eu cau yn y gaeaf ◦ Polisi cynllunio • Farms need to be financially stable- think of next generation
Lle	• Cynhyrchub wyd yn lleol –yn galed ei wneud i daluo ◦ Caffael lleolo ◦ Lladd dai • Cynrychiolaeth tir comin – rhaid cynyddu'r ddeialog gyda thir comin • Mae angen mwy o sylw ar seilwaith

Cwestiwn 2: Sut mae byd natur yn gwella ar ffermydd yn y Parc Cenedlaethol? Pa gamau gweithredu ar y fferm sy'n cyfrannu at adfer natur, gan gynnwys ansawdd dŵr gwell?

Gweithgareddau sy'n digwydd ar ffermydd
Clustogfeydd glannau afon.
Gwerthfawrogi ein gwrychoedd. Plannu gwrychoedd – cynefin i adar. Mae cronfeydd gwrychoedd yn gadarnhaol
Rheoli fermin i annog adar sy'n nythu ar y ddaear – ciper. Angen cyllid. Mae trwyddedu CNC yn rhwystr enfawr.
Gofynnwch am 3% yn lle 10% ar dir fferm.
Stribedi byffer.
Lleihau trochi.
Nid yw mewnbwn isel o reidrwydd yn gyfystyr â mwy o natur / gwrychoedd gwell.
Glaswelltir corsio – mae ailgyflwyno gwartheg yn gwella tir.
Gorsafoedd tywydd ar ffermydd.
Cnydau gorchudd adar mewn ardaloedd dethol.
Plannu mwy o goed – beth yw'r dewisiadau eraill? • Rheoli coed. • Newid hinsawdd, storio carbon, cefnogi tiroedd ar brydles. • Masnachol. • Hamdden.
Mae angen mwy o reolaeth a chymorth ariannol ar glustogfeydd cyrsiau dŵr.

Ceisiadau i'r Parc a phartneriaid eraill
Gwybodaeth ategol – (mae angen)rhannu.
Angen mynediad at ddata amser real i wneud penderfyniadau gwybodus.
Dim mwy o unedau dofednod ar Wysg.
Cynllun rheoli maetholion – cefnogaeth.
Angen coedwigaeth fasnachol yn y mannau cywir.
Mwy o dystiolaeth – gwaelodlin.
Ffermio organig – rhwystrau.
Ymchwil i ddal a storio glaswelltir.
Mwy o fewnbwn ffermio i gynlluniau'r dyfodol a mwy o lais ar yr hyn y gallant ei wneud ar eu ffermydd.
Cynghorwyr ffermio.
Gwrthdaro ar iechyd anifeiliaid a'r amgylchedd.
Mapio coed – angen haen arall o gael gwared ar dir cynhyrchiol.
Ffosffadau – sut gall afon Wysg fod yn waeth na'r Gwy! • Pecynnau profi i ffermwyr. • Beth yw'r raddfa amser?

Cwestiwn 3: Pa rwystrau sy'n ei gwneud hi'n anodd i ffermwyr gyfrannu at y cynllun rheoli? Sut gall y Parc Cenedlaethol gefnogi ffermwyr i gyfrannu at gyflawni'r cynllun rheoli, yn unigol neu ar y cyd?

“Mae'r Parc Cenedlaethol yn cael ei weld fel y gelyn. Gadewch i ni symud ymlaen o hyn!”

“Yn hanesyddol mae ffermwyr wedi bod yn erbyn y Parc Cenedlaethol ac wedi bod ar wahân: mae angen ailadeiladu ymddiriedaeth.”

“Angen bachyn i gael ffermwyr i ymuno: beth am ddefnyddio'r brand i ddod ag incwm i mewn.”

Mae'r tabl canlynol yn dangos sylwadau'r 4 grŵp trafod yn y golofn chwith, yr argymhellion y mae'r sylwadau hyn yn eu cefnogi, a'r ymatebion arfaethedig gan y Parc Cenedlaethol.

Sylwadau cyfranogwyr	Argymhelliad	Ymateb arfaethedig
- Grŵp WhatsApp ffermwyr y Parc Cenedlaethol. - Hygyrchedd a phwynt cyswllt o fewn Awdurdod y Parc Cenedlaethol. - Angen straeon newyddion da a gweiddi am lwyddiant. - Mae angen i ffermwyr leisio'u barn: Amser ffermwyr, maent yn uned un dyn ac nid ydynt yn cael eu talu i fynychu cyfarfodydd. - Gwella'r hysbysu am ddigwyddiadau.	Gwella cyfathrebu i gynyddu didwylledd, tryloywder, a meithrin ymddiriedaeth.	- Dangos gwaith ffermwyr drwy rwydwaith Sêr y Bannau. - Canolbwyntio ar ffermio yng nghylchlythyr nesaf y parc. - Sefydlu sianel gyfathrebu (e.e. rhestr e-bost) i wella allgymorth i ffermwyr.
- Mae angen i staff fynd allan a defnyddio synnwyr cyffredin. - Mae angen i uwch reolwyr fynd allan: Mae angen i staff y Parc Cenedlaethol fynd allan i ffermydd. - Ymgynghori a mewnbwn ffermwyr. - Wardeniaid yn werthfawr – angen mwy fel pwynt cyswllt cyntaf.	Neilltuo staff ymroddedig i gysylltu â ffermwyr.	- Mae wardeniaid eisoes yn treulio amser yn cysylltu â ffermwyr ond mae adnoddau staff yn brin. Bydd y PC yn lobïo Llywodraeth Cymru am gymorth i BC i helpu i gyflawni'r CFFC. - Cryfhau presenoldeb y PC mewn sioeau amaethyddol lleol. - Archwilio opsiynau pellach i weithio gyda ffermwyr mewn tirweddau targed.
- Mae angen caniatâd cynllunio ar gyfer arallgyfeirio. Er enghraifft, twneli polythen, ynni gwyrdd, tai haf, tai fforddiadwy i bobl leol, trawsnewid ysguboriau. - Gwrthdaro rhwng dibenion laf ac Zil.Mae CDLI mabwysiedig yn flaenoriaeth i'r Parc Cenedlaethol - Tai fforddiadwy. - Lladd-dy / prosesu lleol. - Tai cost isel – dim staff ar gyfer lletygarwch. - Clustnodi treth dwristiaeth yn y parc er budd y parc.	Symleiddio prosesau cynllunio a lleihau biwrocratiaeth i alluogi arallgyfeirio.	- Mae PC yn adolygu Canllawiau Atodol Arallgyfeirio Ffermydd. - Bydd gwaith ar y CDLI newydd yn dechrau yn 2024 a bydd yn cynnwys sylw i dai lleol. - Creu gorchymyn datblygu lleol garddwriaeth ar raddfa fach i hwyluso seilwaith a ganiateir megis twneli polythen.
- Tiroedd Comin – peidiwch â'u colli i goed. - Edrych ar fanteision amaeth-goodwigaeth, fel cysgod i anifeiliaid. - Cefnogi cymdeithasau Tir Comin: - TB mewn gwartheg – tir comin: eiriol dros fwy o hyblygrwydd o ran profi TB. - Mae angen gwella rheolaeth ymwelwyr – difrodi ymylon, baw cŵn, ymosodiadau gan ddefaid. difrodi tir comin	Darparu cymorth i amddiffyn tir comin.	- Parhau i gefnogi cyfarfodydd cymdeithasau tir comin. - Cefnogi rheoli llwyth tân trwy hwsmonaeth anifeiliaid mewn partneriaeth â'r Gwasanaeth Tân ac Achub a Dŵr Cymru. - Cydlunu cynllunio rheoli tân ar draws y Parc.

Sylwadau cyfranogwyr	Argymhelliad	Ymateb arfaethedig
- Rheoli ffosffadau a gwella ansawdd dŵr trwy glustogfeydd glannau afon, cynlluniau rheoli maetholion, a phecynnau profi i ffermwyr. - Archwilio ffermio organig ac ymchwilio i ddal a storio glaswelltir. - Hyrwyddo plannu perthi, rheoli perthi, a chefnogi cronfeydd perthi. - Annog cynydu gorchudd adar, coedwigaeth fasnachol mewn lleoliadau priodol, ac ailgyflwyno glaswelltir corsio gyda gwartheg. - Cyrchu data amser go iawn a data gorsafoedd tywydd i wneud penderfyniadau gwybodus.	Cefnogi camau gweithredu ar gyfer Adfer Natur, cadw dŵr a gwella ansawdd dŵr.	- Rhoi cynlluniau peilot cadw dŵr ar waith gyda'r bwriad o'u cynyddu yn y tymor hir. - Cynnwys atebion sy'n seiliedig ar natur ar gyfer cadw dŵr mewn tirweddau fel rhan o'r strategaeth lliniaru ffosffad.
- Cefnogi Clybiau Ffermwyr Ifanc. - Angen am gynlluniau cymunedol lle mae seilwaith grid ac ynni adnewyddadwy yn y cwestiwn. - Gallai cwmnïau mawr sy'n prynu tir dalu ardoll i'w roi yn ôl i'r gymuned leol. - Partneriaethau – cronfa ACLI. - Ffermwyr eraill, cynlluniau mwy cydweithredol fewn y gymdogaeth. - Porwyr yn arbennig. - Gweithio gyda phobl sydd eisiau gweithio gyda nhw ac sydd eisiau cydweithredu – angen hwyluso a pharch. - Ymddiried yn y sefydliadau y mae ffermwyr yn gweithio gyda nhw.	Darparu cefnogaeth i gamau gweithredu cydweithredol / grŵp yn y Parc.	- Y PC i drefnu digwyddiad blynyddol gyda ffermwyr a rhwydweithiau ffermwyr. - Archwilio cyfleoedd buddsoddi. - Datblygu canllawiau a chefnogaeth ar gyfer sefydlu Cwmnïau Buddiant Cymunedol neu Sefydliadau Corfforedig Elusennol. - Argymhell i Lywodraeth Cymru fod gan Bartneriaethau Cenedlaethol yr adnoddau i ddatblygu camau gweithredu cydweithredol o dan yr CFfC.
- CNC- Yr holl rwystrau – angen llai o fiwrocratiaeth. - Mae angen i lywodraeth Cymru fynd allan. - Gwella canllawiau ac amseroedd ymateb gan lywodraeth Cymru. - Mae angen perthnasoedd cryfach ar y Parc Cenedlaethol gyda CNC a hwyluso partneriaethau ar gyfer cyfleoedd ariannu. - Mae canllawiau gan lywodraeth Cymru yn rhy araf. - Cynlluniau yn rhagnodol iawn, rhaid caniatáu hyblygrwydd. - Angen cydnabyddiaeth o'r hyn mae ffermydd eisoes wedi'i wneud a pheidio â chael eu cosbi pan fydd cynlluniau newydd yn dechrau – e.e. offeryn masnachu ar gyfer asedau presennol yn erbyn cynlluniau newydd. - Dylai'r Parc Cenedlaethol gael yr holl arian i'w roi i ffermwyr ar ffurf grant ar gyfer cynlluniau cadwraeth, nid llywodraeth Cymru. - Mynd i'r afael â materion fel ymylon difrodi, baw cŵn, ac ymosodiadau gan ddefaid.	Cryfhau rôl y Parc fel rhyngwyneb â Llywodraeth Cymru.	- Defnyddio sianel gyfathrebu (pwynt cyntaf uchod) i roi adborth ar fewnbn y Parc i Lywodraeth Cymru ar yr CFfC. - Lobio Llywodraeth Cymru am fwy o adnoddau i gefnogi camau gweithredu cydweithredol yn y Parc o dan CFfC.

Sylwadau cyfranogwyr	Argymhelliad	Ymateb arfaethedig
Ymateb i faterion fel niwed i berthi, baw ci ac ymosodiadau ar ddefaid.	Gwella rheolaeth ymwelwyr.	Cynyddu cyfathrebu cyngor ar gerdded cŵn a chyfathrebiaeth eraill ar gyfer rheoli ymwelwyr.
- Angen camau gweithredu a chefnogaeth ariannol ar gyfer gweledigaethau lefel uchel. - Angen cysondeb hirdymor o ran cynlluniau, gan gydnabod yr hyn sydd wedi'i wneud yn y gorffennol i fynd â phethau i'r dyfodol. - Angen datblygu'r weledigaeth yn gynllun clir gyda dyraniad adnoddau. Sut mae ariannu'r weledigaeth hon? Mae angen i Barc Cenedlaethol gael cysylltiadau effeithiol â llywodraeth Cymru i gyflawni ar y pwyntiau hyn: - Marchnadoedd; - Llywodraeth; - Cyllid Preifat.	Darparu cefnogaeth ar gyfer prosiectau a ariennir.	- Cefnogi dyheadau a datblygiad prosiectau gan grwpiau lleol – e.e. Cwmnïau Buddiannau Cymunedol. - Datblygu cefnogaeth hirdymor i grwpiau ffermwyr er mwyn osgoi bod yn brosiect yn unig. - Sicrhau bod gan bob prosiect strategaeth ymadael glir i osgoi dibyniaeth ar brosiectau.
- Cadw ffermwyr ar y tir = cymuned (mae ffermwyr yn gwario'n lleol). - Angen pobl ifanc. - Angen gwybod i ble mae'r fferm yn mynd, cynllunio ar gyfer y dyfodol. - Pobl/ffermwyr yn canolbwyntio ar eu busnes eu hunain. - Mae angen i fesurau fod yn hyfyw/proffidiol	Gwarchod cymeriad tirweddau ffermio a helpu i gadw ffermwyr ar y tir.	Dylai hyn fod yn egwyddor arweiniol i'r Parc Cenedlaethol yn hytrach na mesur penodol. Mae'r adroddiad hwn yn cadarnhau'r egwyddor hon.
- Bygythiad o gredydau carbon: Arbenigedd a gwybodaeth – carbon a chredydau eraill a systemau ffermio. - Rheoli dŵr. - Dal dŵr ar ffermydd: pyllau, sgrapiau.Cyfleoedd – pyllau dŵr, DCWW, IBERS.	Hwyluso taliadau a buddsoddiadau amgylcheddol	- Rhoi cyngor i ffermwyr ar y cyfleoedd a'r risgiau ar gyfer taliadau amgylcheddol ac osgoi golchi gwyrdd. - Archwilio opsiynau ar gyfer digwyddiad gyda buddsoddwyr preifat a ffermwyr i rannu gwybodaeth a chreu cyfleoedd newydd yn y Parc.